

R. D. Laing

BÖLCSEK, BALGÁK, BOLONDOK

A sorozat további kötetei

A meghasadt én – Tanulmány a józan észről és az örületről

Az én és mások

Az élmény politikája / Az Édenkert madara

R. D. Laing

BÖLCSEK, BALGÁK, BOLONDOK

Egy pszichiáter útja

A fordítás alapja:

R. D. Laing: *Wisdom, Madness and Folly: The Making of a Psychiatrist*.

First published by Macmillan London Limited, 1985.

Hungarian translation published by arrangement with The R. D. Laing Estate.

Copyright © R. D. Laing, 1967

Fordította: © Tandori Dezső, 2018, 1990

© Tandori Ágnes, 2018, 1990

Szerkesztette: Orosz Ildikó

Borító: Szabó Balázs / Lobotworks

HVG Könyvek

Kiadóvezető: Budaházy Árpád

Felelős szerkesztő: Tanács Eszter

www.hvgkonyvek.hu

ISBN 978-963-304-769-9

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképezeti úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

Belívterv és nyomdai előkészítés: Molnár Zsuzsa

Nyomás: Gyomai Kner Zrt.

Felelős vezető: Erdős Tamás

„Tudta azért, hogy ez a krónika nem lehet a végleges győzelem krónikája.

*Nem tanúskodhat másról, csak arról, amit meg kellett tenni,
és amit a terror és lankadatlan fegyvere ellen meg kell majd tenniök,
egyéni meg hasonlásaik ellenére, mindazoknak, akik, ha nem lehetnek
szentek, és nem hajlandók elismerni a csapást, igyekeznek azért
orvosok lenni.”**

Albert Camus: *A pestis*

* Győry János fordítása.

TARTALOM

Bevezetés	9
1. A pszichiátria ma	13
2. Család és iskola	57
3. Egyetem	105
4. A hadsereg	139
5. Az elmegyógyintézet	169
6. A pszichiátriai tanszék	187
Utóirat	215
Jegyzetek	220
Név- és tárgymutató	222

BEVEZETÉS

Úgy az utóbbi tíz évben életem a világ legkülönbözőbb helyeire sodort, ahol régi barátokra leltem, akikkel azelőtt sosem találkozhattam. Könyveimből ismertek engem, továbbá közleményekből, melyek az 1964-ben kezdett kísérletről szóltak, mikor is Kingsley Hallban, e londoni közösségi központban éltünk együtt többen, jó néhány igen erősen megpróbált „pszichotikussal”, csupa olyan emberrel, akire máskülönben elmegyógyintézet vagy pszichiátriai kezelőhely várt volna, s effélékhez illő bánásmód. Csatatunk nem tagozódott külön személyzetre és betegekre, nem volt zárt ajtórendszer, se pszichiátriai kezelés a mentális állapotok felszámolására vagy megváltoztatására.

Hanem az volt a jelszavunk, hogy kinek-kinek szabadsága legyen: gondolkozhasson, láthasson, érezhessen, ahogy lényéből adódik; szabadon érvényesülhessen mindannyiunk bioritmusa (életritmusunk öntörvényűsége). Másrészt, a közérvénnyel szembemenő rendhagyást, légyen bármi is az oka vagy jellege, kivetendőnek minősítettük. S e tárgyban, és bármi egyébben, közösen vállaltuk a kockázat felelősségét.

Mivel ez számos szempontból szöges ellentéte a szokvány pszichiátriai megközelítésnek, nem maradhatott el a bőséges

bírálat sem, s csakígy velejárói voltak az ellentmondások és félreértések.* Engem magamat gyakran megkérdeztek, miként lehetséges, hogy pszichiáter létemre egy ilyen, áldásos vagy áldatlan pszichiátriai felfogást tehettem magamévá, ami oly igen különbözik a pszichiátria alapelveinek zömétől, melyek jegyében a szakmát elsajátítottam, sőt mintha épp ezek megcsúfolása lenne.

Ez az emlékirás itt: válasz mindefféle kérdésekre. Életemnek első harminc évét fedí át, az 1927 és 1957 közti időt. Nem próbálkozom önigazolással, nem erősködöm nézeteim jogosultsága felől. Világom némely vonatkozását próbáltam kiemelni csupán, s azt, hogy magam miként is feleltem meg rájuk. Szó sem esik e lapokon a szexuális vagy a családi életemről, barátaimról és társadalmi szerepemről is alig, és jóformán semmi sem hangzik el az elmélet kérdéseiről, könyvekről, cikkekről, tudományos részletekről. Azok a gondolatok kerültek ide, amelyekre menet közben „rádöbbsentem”, miközben kialakítottam a megszokottól eltérő látásmódomat és válaszaimat a pszichiátriával együtt járó szenvedésre. Ez az eltérés a szokástól nem a tudomány tényeit érinti. Mert, ha jól tudom, magam olyat sosem mondtam, hogy valamely tudományos, klinikai, orvosi tény nem az, ami: tudományos, klinikai, orvosi tény. Ám ugyanazokat a tényeket más és más módon láthatjuk. Eltérő értelmezésben. Így én itt különféle nézőpontokat próbálok bemutatni, s ennek során azt, hogyan jutottam el a magaméhoz. Semmilyen tényyszerűség

* Ma már, persze, mind Európában, mind Amerikában számos helyütt érvényesül ez a felfogásmód.

elvitatásáról nincs szó. Azt hiszem, már maga az, hogy figyelemre méltatjuk, mi is adódik abból, ha ugyanazok a tények különféleképp látszanak, komoly hozzájárulás, hogy a világbeli szenvedés, kín, balgaság és bolondság enyhüljön és csökkenjen.

Fiatal pszichiáter koromban, közkórházakban és pszichiátriai intézetekben, vezettem én is zárt osztályt, rendeltem el gyógyszeres kezelést, injekciót, párnázott cellát és kényszerzubbonyt, elektrosokkot, mély inzulinkómát, s megannyi ilyesmit. Nem voltam elbűvölve a homloklebenyműtétektől, ám azt sem tudtam volna megmondani, pontosan miért. Az, aki efféle kezelési módokban részesült, általában tiltakozott ellenük. Járkáltam fehér köpenyesen, sztetoszkóp, reflexkalapács, szemtükör kandikált ki a zsebeimből, mint bárki más orvosból. S mint ők, én is klinikailag vizsgáltam a pácienseket. Küldtem vért, vizeletet, gerincfolyadékot laboratóriumi analízisre, elektroencefalográfiát rendeltem el s így tovább.

Látszatra olyan volt mindez, akár az orvosi gyógyászat bármi egyéb válfaja; és mégsem volt olyan. Hökkent voltam, nem éreztem jól magam a bőrömben. Ám ilyesmit szinte egyetlen pszichiáterkollégámnál sem tapasztaltam. És ettől lettem még meg-hökkentebb, ettől éreztem még kevésbé jól magam a bőrömben.

R. D. Laing